

การขับเคลื่อนงานพัฒนาบนฐานปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชน
Mobilizing Development Practices Based on the Interaction
among Community Volunteers

دنุสรณ์ กาญจนวงศ์ *¹ สันติ ศรีสวนแตง ¹ และวีรฉัตร สุปัญญา ²

¹ คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

² คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Danusorn Kanjanawong *¹ Sunti Srisuantang ¹ and Weerachat Supanyo ²

¹ Faculty of Education and Development Sciences Kasetsart University
Kamphaeng Saen Campus

² Faculty of Education Chulalongkorn University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทการปฏิบัติงานและสังเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชนในงานพัฒนาชุมชน เพื่อเสนอแนวทางขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนบนฐานปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชน ศึกษากรณี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม งานวิจัยมี 2 ระยะ (1) ศึกษาบริบทการปฏิบัติงานและสังเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชนจากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 35 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (2) ขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย ขึ้นวางแผน สนทนากลุ่มระหว่างอาสาสมัครชุมชนและผู้วิจัย รวม 10 คน ขึ้นปฏิบัติและประเมิน ขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผนกับสมาชิกชุมชน 71 คน วัดความรู้ก่อน-หลังกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานและการสังเกต ขึ้นสะท้อนผลโดยผู้มีส่วนร่วมจำนวน 10 คน ผลวิจัยพบว่า บริบทตำบลศาลายามีสภาพกึ่งเมืองกึ่งชนบทการปฏิบัติงานของอาสาสมัครชุมชนมีลักษณะพหุบทบาท ปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชนเกิดจากหน้าที่และความเป็นเครือญาติ ซึ่งร่วมกันขับเคลื่อนงานพัฒนา

คำสำคัญ: ปฏิสัมพันธ์ อาสาสมัครชุมชน การขับเคลื่อนงานพัฒนา

Abstract

This research aimed to study working context and to synthesize interactions among community volunteers in order to propose how to mobilize the development work based on those interactions; A case study in Salaya, Phuthamonthon, Nakhonpathom province. Two phases are: 1) to study working context and to synthesize interactions among community volunteers. Thirty-five key informants were interviewed. Content analysis was used. 2) To mobilize community development activity by using action research process; planning stage (focus-group discussion among 10 community volunteers and the researcher), operation and evaluation stage (implementing the plan to 71 community members, pretest-posttest of knowledge scores was compared, basic statistics and interview were used for data analysis) and reflection stage (the reflection from 10 participants). It was found that Salaya area was a semi-rural semi-urban society. The community volunteers worked based on their multi-roles. Interactions among them came from duty and kinship relations in which both together played an important role in mobilizing activities.

Keywords: Interaction, Community Volunteers, Mobilizing Development Practices

บทนำ

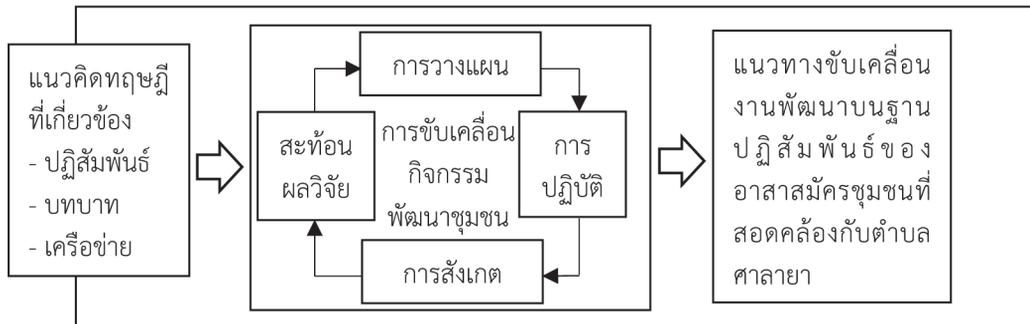
การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นต้นมา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาควบคู่กับสังคมและสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม (Office of the National Economics and Social Development Board, 1997) ระบบอาสาสมัครเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนสู่ความเข้มแข็งได้ (Charoenwongsak, 2001) ด้วยเหตุที่อาสาสมัครชุมชนเป็นคนในพื้นที่ จึงเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นอย่างดี มีเครือข่ายปฏิสัมพันธ์ภายในชุมชน (Office of Policy and Planning, Ministry of Interior, 2013) ในปี พ.ศ. 2554 มีอาสาสมัครที่สังกัดหน่วยงานภาคราชการ 25 ประเภท 3,252,731 คน สังกัดองค์กรภาคเอกชน 30 ประเภท 7,446,324 คน และสังกัดองค์กรระหว่างประเทศหรืออาสาสมัครชาวต่างประเทศ 4 ประเภท 617 คน (Office of the National Social Welfare Promotion Commission, 2011) แต่ในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหลายพื้นที่มีลักษณะความเป็นเมืองมากขึ้น รวมทั้งตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างจังหวัดนครปฐมกับกรุงเทพฯ รองรับการพัฒนาที่ขยายตัวออกมาจากกรุงเทพฯ มีประชากร

ย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานและอยู่อาศัยมากขึ้น เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล ในแต่ละปีมีจำนวนนักศึกษาใหม่และบุคลากรมากถึง 15,000-20,000 คน หากรวมกับโรงเรียนนายร้อยสามพราน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตศาลายา จะมากถึง 30,000 คน เป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูงมาก (Prachachat Business, 2014) จึงมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและธุรกิจบริการเพื่อรองรับ เช่น การตัดและขยายถนน หมู่บ้านจัดสรร หอพัก คอนโดมิเนียม หรือที่เรียกรวมกันว่าชุมชนเกิดใหม่ ทำให้วิถีชีวิตและค่านิยมของคนในพื้นที่มีความเป็นเมืองมากขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนบนฐานปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชนอย่างไร และใช้แนวทางของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการจัดกิจกรรมพัฒนาเพื่อสรุปเป็นแนวทางขับเคลื่อนงานพัฒนาบนฐานปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชน ภายใต้แนวคิดทฤษฎี 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ทฤษฎีที่ใช้อธิบายปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชนที่เกิดขึ้นในงานพัฒนา ประกอบด้วย ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (Social Action) ของ Max Weber ที่เชื่อว่าการกระทำหรือพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมาเกิดขึ้นอย่างมีเหตุผลเมื่อบุคคลให้ความหมายของการกระทำนั้น และคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น ใช้ในการทำความเข้าใจแรงจูงใจของอาสาสมัครชุมชนรวมทั้งการให้ความหมายของงานอาสาสมัคร ที่ทำให้สามารถขับเคลื่อนงานพัฒนาร่วมกับคนในชุมชนได้ ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ของ George Herbert Mead ที่เชื่อว่าบุคคลมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันผ่านสัญลักษณ์ โดยแต่ละฝ่ายต้องตีความตามบริบท สถานการณ์ หรือบุคลิกภาพของผู้สื่อ ใช้ในการอธิบายความเป็น “อาสาสมัครชุมชน” จากการปฏิบัติหน้าที่ และชุมชนรับรู้เข้าใจความหมายเหล่านั้นหรือไม่ อย่างไร แตกต่างกันหรือไม่ ส่งเสริมกระบวนการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนอย่างไร และทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม (Structural Functionalism) ของ Talcott Parsons ที่เปรียบสังคมเสมือนร่างกาย อวัยวะต่าง ๆ ต้องทำหน้าที่ประสานตอบสนองต่อกันเพื่อให้มีชีวิตรอด ดังนั้นอาสาสมัครชุมชนจะสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างไร และความเป็นชุมชนส่งเสริมการขับเคลื่อนงานพัฒนาของอาสาสมัครชุมชนอย่างไร กลุ่มที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท ใช้อธิบายที่มาของบทบาทที่หลากหลายของอาสาสมัครชุมชนและการใช้บทบาทเหล่านั้นในการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ และกลุ่มที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย ใช้ในการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชนอันเป็นที่มาในการสร้างเครือข่ายกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และประโยชน์ที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาบริบทการปฏิบัติงานและสังเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน เพื่อนำเสนอแนวทางขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนบนฐานปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชน

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ ศึกษาในพื้นที่ ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม งานวิจัยมี 2 ระยะ ระยะที่ 1 วิเคราะห์บริบทและการปฏิบัติงานพัฒนาของอาสาสมัครชุมชน ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 35 คน ได้แก่ (1) อาสาสมัครชุมชน 4 หน่วยงาน คือ อาสาพัฒนาชุมชน (อช.) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และหมอดินอาสา รวม 18 คน (2) ข้าราชการผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานพัฒนาของอาสาสมัครชุมชน จำนวน 9 คน (3) ผู้นำชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ปลัดเทศบาล นายกเทศมนตรี นายก อบต. และปลัด อบต. จำนวน 6 คน (4) ประชาชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมกิจกรรมของอาสาสมัครชุมชน 2 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 - 3 ใช้การเลือกแบบเจาะจง ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 4 ใช้การสุ่มเลือกแบบต่อเนื่อง การวิจัยระยะที่ 2 จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ 61 คน เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครชุมชน ดำเนินการโดยทีมงานขับเคลื่อน 10 คน ประกอบด้วยผู้วิจัยและอาสาสมัครชุมชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 1

2. การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยระยะที่ 1 ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อร่างข้อคำถามส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถาม ผลความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์สำหรับอาสาสมัครชุมชน ข้าราชการ และประชาชน มีค่าเท่ากับ 0.87, 0.89 และ 1 ตามลำดับ แปลผลว่าใช้ได้ จากนั้นจึงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง เนื้อหาในแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของอาสาสมัครชุมชน เพื่อสะท้อนให้เห็นบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของตำบลศาลายาในปัจจุบันที่เป็นเงื่อนไขการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน บทบาทของ

อาสาสมัครชุมชน และปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องที่ขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน การวิจัยระยะที่ 2 ทดสอบความรู้ของผู้สูงอายุเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครชุมชนก่อนและหลังการบรรยาย ผลการทดสอบความเที่ยงตรงของข้อความจากผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่าน มีค่าเท่ากับ 0.87 แสดงว่าเครื่องมือสามารถนำไปใช้ได้ จากนั้นจึงทำการแก้ไขตามข้อคิดเห็นก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

การวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี แนวคิด และข้อมูลชุมชนจากเอกสาร ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลผู้วิจัยประสานงานผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อขออนุญาตนัดหมายสัมภาษณ์ โดยขออนุญาตบันทึกเสียง ถ่ายภาพ และจดบันทึก การวิจัยระยะที่ 2 ระหว่างกิจกรรมขับเคลื่อน จดบันทึกการสังเกตเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกิจกรรม แจกแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครชุมชนก่อนและหลังการบรรยาย และจัดกิจกรรมสะท้อนคิดภายในกลุ่มสมาชิกทีมงานขับเคลื่อนภายหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยระยะที่ 1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า แล้วสังเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานพัฒนาของอาสาสมัครชุมชนเพื่อใช้เป็นกรอบการกำหนดกิจกรรมในงานวิจัยระยะที่ 2 การวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลทดสอบความรู้ผู้สูงอายุเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครชุมชนด้วยสถิติพื้นฐาน ส่วนข้อมูลจากการสังเกตและการสะท้อนคิดจะถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนบนฐานปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชน

ผลการวิจัย

1. สภาพบริบทและผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครชุมชน

ตำบลศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม มีพื้นที่ 31.73 ตร.กม. แบ่งการปกครองออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 รับผิดชอบโดยเทศบาลตำบลศาลายา มีพื้นที่ 13.5 ตร.กม. (Salaya Sub-district Municipality, 2014) ส่วนที่ 2 รับผิดชอบโดยองค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา มีพื้นที่ 18.23 ตร.กม. (Salaya Sub-district Administrative Organization, 2012) ในอดีตพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นนาและส่วนประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จนกระทั่งมีการตัดถนนพุทธมณฑลสาย 4 ในปี พ.ศ. 2514 ทำให้การคมนาคมสะดวกรวดเร็วสามารถรองรับการพัฒนาจากกรุงเทพฯ ได้ ข้อมูลในปี พ.ศ. 2543 พบว่ามีพื้นที่เมือง 7,870 ไร่ มากขึ้นกว่าในปีพ.ศ. 2518 ที่มีพื้นที่เมืองเพียง 425 ไร่ (Nakhon Pathom Office of Public Works and Town & Country Planning, 2010) ประชากรในเขตเทศบาลมี 11,166 คน (Salaya Sub-district Municipality, 2014) ส่วนในเขต อบต. มี 7,991 คน ประชากรในตำบลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง 50% รองลงมาคือ เกษตรกรรม 40% ค้าขาย 10% (Phutthamonthon District

Agricultural Extension Office, 2012) ปัจจุบันพื้นที่นาข้าวบางส่วนถูกขายเพื่อจัดทำเป็นหมู่บ้านจัดสรร และขยายเข้าไปยังพื้นที่ชั้นในของตำบล ส่วนบริเวณฝั่งตรงข้ามมหาวิทยาลัยมหิดลคืบคั้งไปด้วยร้านค้าและบริการ ทำให้การจราจรมีสภาพติดขัดในช่วงเช้าและเย็น

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพดังกล่าวทำให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลและเข้าถึงบริการต่าง ๆ ด้วยตนเองได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น มีทางเลือกในการรับบริการมากขึ้น ส่งผลให้บุคคลมีความเป็นปัจเจกสูงขึ้น ปฏิสัมพันธ์กับชุมชนลดลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนเกิดใหม่ ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครชุมชนดังนี้ (1) สรรหาบุคคลเข้าเป็นอาสาสมัครชุมชนยากขึ้น ไม่สามารถคัดเลือกอาสาสมัครชุมชนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้ บุคคลไม่มีความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครชุมชนเพราะหน้าที่การงานและเหตุผลส่วนตัว ขณะที่ความเป็นเมืองทำให้พื้นที่เกษตรลดลง เกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ลดลง (2) ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในงานพัฒนาของอาสาสมัครชุมชน เป็นปัญหาที่พบในทุกกลุ่มอาสาสมัครชุมชน (3) ระบบอุปถัมภ์ในพื้นที่ ทำให้มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก (4) เป้าหมายของการเข้ามาปฏิบัติหน้าที่อาสาสมัครชุมชนบางส่วนถูกแทนที่ด้วยเรื่องของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม ส่วนอาสาสมัครชุมชนที่มีจิตอาสาเต็มเปี่ยมก็ถูกบั่นทอนความรู้สึกจากบุคคลรอบข้าง ทำให้บางคนเลิกเป็นอาสาสมัครชุมชนหรือปฏิบัติช่วยเหลือเป็นบางครั้งคราวโดยไม่ขอรับการตำแหน่งอย่างเป็นทางการ

2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครชุมชนกับบุคคลที่เกี่ยวข้องจากการปฏิบัติหน้าที่

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครชุมชนกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเริ่มตั้งแต่กระบวนการสรรหา จากการศึกษาพบว่า อาสาสมัครชุมชนมาจากการเสนอชื่อของชุมชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานแสดงให้เห็นว่าผู้ที่ถูกเสนอรายชื่อเป็นบุคคลที่เป็นที่รู้จักได้รับการยอมรับ แต่ในปัจจุบันบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมครบถ้วนและพร้อมทำงานอาสาสมัครชุมชนมีน้อย บุคคลดังกล่าวจึงเป็นที่ต้องการของหลายหน่วยงาน เป็นอาสาสมัครชุมชนหลายหน่วยงาน เรียกว่าสวมหมวกหลายใบ ในงานวิจัยนี้เรียกว่า “การดำรงพหุบทบาท” แม้ว่ามีข้อดีด้านการพัฒนาตัวบุคคลให้มีความรู้ทักษะที่หลากหลายและมีเครือข่ายการกับหลายหน่วยงาน แต่มีข้อจำกัดเรื่องการจัดสรรเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น การแก้ปัญหาจึงขึ้นอยู่กับการบริหารเวลาและการลำดับกิจกรรมของแต่ละคน บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครชุมชนทั้ง 4 กลุ่ม สรุปได้ 4 ด้าน คือ การถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชน การเป็นผู้ขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน การเป็นผู้ประสานงานหรือผู้ร่วมปฏิบัติงานกับชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ และการปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายอื่น ๆ จากต้นสังกัด เป็นโอกาสให้อาสาสมัครชุมชนได้สร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งเพื่อนอาสาสมัครชุมชน ชาวบ้าน หน่วยงาน ผู้นำชุมชน เช่น อสม.จัดกิจกรรมออกกำลังกายในชุมชนโดยใช้ยางยืด อปพร. รวมถึงจัดเวรตรวจพื้นที่กลางคืน อช.ร่วมกันลงพื้นที่ปลูกต้นไม้ เป็นต้น

3. สังเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานพัฒนาของอาสาสมัครชุมชน

โดยทั่วไปบุคคลจะมีบทบาทตามสภาพในชุมชน เช่น เป็นสมาชิกครอบครัว เครือญาติ เพื่อนบ้าน บทบาทเหล่านี้ได้สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเรียกว่า “ปฏิสัมพันธ์เชิงเครือญาติ” เกิดขึ้นบนพื้นฐานของสังคมวัฒนธรรมไทย ทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หากบุคคลนั้นมีตำแหน่งในชุมชน

เช่น เป็นกรรมการหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรืออาสาสมัครชุมชน บทบาทจากตำแหน่งนั้นทำให้เกิด “ปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง” ดังนั้นการปฏิบัติงานของอาสาสมัครชุมชนจึงเป็นการแสดงบทบาทบนปฏิสัมพันธ์เชิงเครือข่ายร่วมกับปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ทำให้อาสาสมัครชุมชนเป็นที่ยอมรับไว้วางใจจากชาวบ้าน สามารถปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานอื่นได้ เป็นจุดแข็งของระบบอาสาสมัครชุมชน เรียกว่า การปฏิบัติงานบนฐานปฏิสัมพันธ์แบบ 360 องศา ส่วนการปฏิบัติงานในลักษณะพหุบทบาทช่วยให้เกิดเครือข่ายการปฏิบัติงาน ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ได้พัฒนาความรู้ทักษะที่หลากหลาย และได้เครือข่ายอย่างใกล้ชิดตาม ความสำเร็จในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนขึ้นอยู่กับบริบทที่เป็นเงื่อนไข ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เมื่อเศรษฐกิจในพื้นที่มีการขยายตัวเกิดความเป็นเมือง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลลดลง การปฏิบัติงานของอาสาสมัครชุมชนยากลำบากมากขึ้นเพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน นอกจากนี้ระบบการเมืองท้องถิ่นทำให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองและการเลือกปฏิบัติ

4. การจัดกิจกรรมขับเคลื่อนงานพัฒนาบนฐานปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชน

การถ่ายทอดผลวิจัยลงสู่ชุมชน ผู้วิจัยกำหนดกิจกรรมจากผลการสังเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ ดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผนกิจกรรม (Plan) เริ่มจากสร้างทีมงานขับเคลื่อนพบว่า สมาชิกทีมงานมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทั้งจากการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งเดียวกัน เป็นคนในชุมชนเดียวกัน และเป็นอาจารย์-ลูกศิษย์ ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวส่งผลต่อการให้ความร่วมมือ มติที่ประชุมเห็นชอบให้จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครชุมชน เพราะผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่อยู่ติดบ้าน มีโอกาสได้รับทราบและมีส่วนร่วมกับอาสาสมัครชุมชนมากกว่ากลุ่มวัยอื่น ๆ สามารถประสานงานได้โดยทีมงานขับเคลื่อนที่เป็น อสม. จัดกิจกรรมที่รพสต.วัดสุวรรณในวันที่ผู้สูงอายุเข้ารับการตรวจสุขภาพ ประจำเดือน กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ข้อที่ 1 เป็นวัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ เพื่อทดสอบว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นโดยอาสาสมัครชุมชนในนามทีมงานขับเคลื่อนสามารถขับเคลื่อนตามผลการสังเคราะห์ที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 หรือไม่ อย่างไร ข้อที่ 2 เป็นวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มผู้สูงอายุในเรื่องบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครชุมชน โดยศึกษาว่าผลจากกิจกรรมสามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครชุมชนได้หรือไม่ สมาชิกแต่ละคนมีหน้าที่จากบทบาทและเครือข่ายปฏิสัมพันธ์ที่ตนมี ได้แก่ เป็นวิทยากรในเรื่องที่ตนถนัด อาสาสมัครชุมชนที่เป็น อสม.ประสานงานกับ ผอ.รพสต. และชาวบ้าน อาสาสมัครชุมชนที่เป็นผู้นำชุมชนดูแลเรื่องอาหาร เต็นท์ผ้าใบ เครื่องเสียง ผู้วิจัยรับผิดชอบเอกสารและประสานงาน

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการ (Action) และสังเกตผลกิจกรรม (Observe) กิจกรรมเริ่มในเวลา 12.30 น. เริ่มด้วยการแนะนำทีมงานขับเคลื่อนและชี้แจงวัตถุประสงค์ของงาน จากนั้นเป็นการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครชุมชนและการถาม-ตอบโดยคณะวิทยากร และจบกิจกรรมในเวลา 15.30 น. ผลจากการทดสอบความรู้ก่อน-หลังของผู้สูงอายุเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครชุมชนผู้วิจัยเก็บจากผู้สูงอายุจำนวน 30 คน เป็นชาย 10 คน และหญิง 20 คน มีอายุเฉลี่ย 62.30 ปี ส่วนใหญ่เป็นพ่อบ้านแม่บ้าน 13 คน และเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่เกิด 16 คน ผลการทดสอบ

ความรู้จำนวน 26 ข้อ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการบรรยายมีค่าเท่ากับ 25.03 คะแนน (S.D. = 1.61) ซึ่งสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการบรรยายที่มีค่าเท่ากับ 23.4 คะแนน (S.D. = 4.24)

ขั้นตอนที่ 3 สังเกตผลกิจกรรม พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผอ.รพสต.และทีมงานขับเคลื่อนที่เป็นอสม. กับผู้สูงอายุทำให้ได้รับความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมจนกระทั่งเสร็จสิ้น ทีมงานขับเคลื่อนต้องเข้าไปอธิบายข้อมูลให้กับผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสายตา หู หรืออ่านหนังสือไม่ออกเป็นรายบุคคล การเข้าหาผู้สูงอายุด้วยบทบาทหลากหลายทำให้ผู้สูงอายุให้ความเอ็นดูและให้ความร่วมมือ ผู้สูงอายุให้ความสนใจและซักถามเนื้อหาที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องโดยตรงกับตน

ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนคิดเกี่ยวกับผลการจัดกิจกรรม สรุปผลได้ดังนี้ (1) กิจกรรมสำเร็จได้จากเครือข่ายปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกทีมงานและผอ.รพสต. โดยเฉพาะผอ.รพสต. สามารถประสานงานกับผู้สูงอายุเพื่อขอความร่วมมือได้ดีกว่าผู้วิจัย (2) กิจกรรมนี้เป็นการปลูกพลังสร้างความมั่นใจและความภูมิใจในตัวอาสาสมัครชุมชนจากการเป็นผู้ให้ (3) กิจกรรมนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการรวมกลุ่มอาสาสมัครชุมชนเพื่อขับเคลื่อนงานพัฒนาร่วมกันโดยไม่แบ่งแยกหน่วยงาน เป็นรูปแบบของการปฏิบัติงานเชิงบูรณาการที่เป็นรูปธรรมต่อไปได้

5. นำเสนอแนวทางขับเคลื่อนงานพัฒนาบนฐานปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชน ผู้วิจัยเสนอแนวทางการขับเคลื่อนงานพัฒนาบนฐานปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชนจากในระดับปัจเจกบุคคลและระดับโครงสร้าง ระดับปัจเจกบุคคลคือ องค์กรประกอบที่ทำให้บุคคลตัดสินใจเข้าเป็นอาสาสมัครชุมชน ได้แก่ ความต้องการส่วนบุคคลและจิตอาสา หากผลจากงานอาสาสมัครชุมชนสอดคล้องกับความต้องการส่วนตัว จะเกิดเป็นแรงจูงใจ ส่วนจิตอาสาเป็นแรงกระตุ้นพฤติกรรมเชิงบวกในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ยังมีองค์กรประกอบภายนอกอีก 2 ประการที่เสริมแรงการปฏิบัติหน้าที่อาสาสมัครชุมชน ได้แก่ ความเป็นราชการและระบบสังคมวัฒนธรรมไทย ความเป็นราชการสร้างความภาคภูมิใจให้กับบุคคล ส่วนระบบสังคมวัฒนธรรมไทยคือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การสรรหาคัดเลือกอาสาสมัครชุมชนจึงควรคัดสรรบุคคลที่มีจิตอาสาและมีความภูมิใจในการเป็นอาสาสมัครชุมชน และภายหลังที่ได้บรรจุอาสาสมัครชุมชน หน่วยงานต้นสังกัดต้องมีระบบการบำรุงรักษาและพัฒนาสมรรถนะเพื่อให้อาสาสมัครชุมชนพร้อมปฏิบัติงานได้ในระยะยาว ส่วนการพัฒนาระบบอาสาสมัครชุมชนในระดับโครงสร้าง การปฏิบัติงานของอาสาสมัครชุมชนเป็นการใช้ปฏิสัมพันธ์เชิงเครือข่ายร่วมกับปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง อาสาสมัครชุมชนต้องพยายามใช้ปฏิสัมพันธ์เชิงเครือข่ายเพื่อเข้าถึงชาวบ้านในชุมชน ขณะที่ใช้บทบาทหน้าที่ของตนประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง เกิดเป็นเครือข่ายความร่วมมือ

อภิปรายผล

1. การขับเคลื่อนงานของอาสาสมัครชุมชนอยู่บนฐานปฏิสัมพันธ์เชิงเครือญาติร่วมกับปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง: ผลการวิจัยพบว่า ปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัครชุมชนมีจุดเริ่มต้นจากปฏิสัมพันธ์เชิงเครือญาติ สามารถใช้บทบาทคนในชุมชนร่วมกับบทบาทอาสาสมัครชุมชนสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชนของตนได้ดีกว่าในชุมชนเกิดใหม่ เพราะเป็นคนที่ชุมชนรู้จักไว้ใจ เพราะชุมชนไทยมีพื้นฐานจากการรวมตัวของกลุ่มปฐมภูมิ คือ ครอบครัวและเพื่อนบ้าน แม้ไม่ได้มีสายเลือดเดียวกันแต่มีวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อเป็นสิ่งเชื่อมโยง ทำให้สมาชิกชุมชนมีอรรถศาสตร์ที่ดีต่อกัน อาสาช่วยเหลือกัน (Sawatdipol et al., 2015) ทำให้ต่างฝ่ายมีบทบาทเป็นผู้รับและผู้ให้ตามโอกาส สอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำทางสังคมของเวเบอร์ที่อธิบายว่าการกระทำเกิดขึ้นเมื่อบุคคลให้ความหมายของการกระทำนั้น และเป้าหมายของการกระทำนั้นเป็นไปตามความคาดหวังของตัวบุคคล (Turner, 1983) ส่วนปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของอาสาสมัครชุมชน เกิดจากตำแหน่งหน้าที่ แต่ในการปฏิบัติงานจริงอาสาสมัครชุมชนต้องใช้ปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้างร่วมกับปฏิสัมพันธ์เชิงเครือญาติควบคู่กันเพื่อสร้างเครือข่าย เป็นพลังให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน นำไปสู่พลังในการขับเคลื่อนงานพัฒนา (Polstri, 2005) สอดคล้องกับผลวิจัยของ Nantabut et al. (2007) ที่พบว่า อสม. มีบทบาทสำคัญในความสำเร็จของการบริหารจัดการกองทุนสุขภาพ โดยมีบทบาทในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน และสร้างวิถีคิดการทำงานแบบหุ้นส่วนการดูแลที่มีประชาชนเป็นเป้าหมายร่วมกัน

2. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางบริบทมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ในการขับเคลื่อนงานพัฒนาของอาสาสมัครชุมชน: ผลจากงานวิจัยพบว่า ความเป็นเมืองของตำบลสาขลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษา กระตุ้นให้พื้นที่โดยรอบมีการปรับตัวรองรับ เช่น การสร้างหอพัก หมู่บ้านจัดสรร ร้านค้า ร้านอาหาร สอดคล้องกับคำอธิบายของ Phoemthanchit (1993) ที่กล่าวว่ากระบวนการเกิดเมืองเป็นขั้นตอนที่ประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทั้งในเรื่องของจำนวนและสัดส่วน ซึ่งมาจากการขยายตัวของเมืองเดิม (ในงานวิจัยนี้คือกรุงเทพมหานคร) หรือการเกิดขึ้นของเมืองใหม่ (ในงานวิจัยนี้คือตำบลสาขลา) ตลอดจนชาวบ้านในพื้นที่เริ่มมีวิถีชีวิตในด้านระบบความคิดแบบชุมชนเมือง มีสถาบันแบบเมืองและมีการให้บริการปัจจัยที่จำเป็นแบบเมือง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pittungnapoo (2012) ที่พบว่า การขยายตัวภายในมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบมหาวิทยาลัยมากขึ้น เห็นได้จากประชากรมีความหนาแน่นมากขึ้นทำให้จำนวนที่พักอาศัย อาคารร้านค้าและปริมาณการจราจรเพิ่มสูงขึ้น เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสานระหว่างการเกษตรและธุรกิจการค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักศึกษาและบุคลากรในมหาวิทยาลัย เกิดย่านของกิจกรรมต่าง ๆ การคมนาคมสะดวกมากขึ้น มีถนนเชื่อมโยงพื้นที่ต่าง ๆ และถนนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมลดลง เช่น ทางเดินเท้า ทางจักรยาน แทนที่ด้วยถนนรถยนต์ การขยายตัวของชุมชนโดยรอบสถานศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับคำอธิบายของ Hirsch (1973) ที่อธิบายว่าการเกิดเป็นเมืองเกิดจากปัจจัย 2 ประเภท คือ ปัจจัยอุปทาน เป็นสภาพที่บุคคลหรือองค์กรภายนอกมีความสนใจต้องการเข้ามาลงทุนในพื้นที่เพราะต้นทุนต่ำ เกิดการจ้างงาน การย้ายถิ่นของแรงงาน

จำนวนและความหนาแน่นของประชากรสูงขึ้น ดึงดูดการลงทุนรูปแบบอื่น ๆ ตามมา และปัจจัยการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ของตลาดภายใน เกิดจากประชากรในพื้นที่เพิ่มขึ้น มีรายได้และกำลังซื้อมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนเติบโต

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพอันมาจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้ส่งผลต่อความคิด ค่านิยม และวิถีชีวิตที่มีความเป็นปัจเจกสูงขึ้น สอดคล้องกับ Polsri (2004) ที่ได้อธิบายว่า สมาชิกในชุมชนเมืองมีความเป็นอิสระ เป็นปัจเจกบุคคลสูง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแบบตัวใครตัวมัน มีความเป็นทางการมากกว่าส่วนตัว แต่อยู่ได้ร่วมกันเพราะผลประโยชน์ที่แต่ละคนได้รับ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Buosonte, et al. (1998) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมของระบบเครือข่ายครอบครัว ทำให้ความผูกพันกันทางจิตใจน้อยลง พึ่งพกันน้อยลง เป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น มีการเคลื่อนย้ายประชากรภายนอกพื้นที่เข้ามาพร้อมกับวัฒนธรรมของสังคมเมือง เช่น บ้านตึก เครื่องใช้ไฟฟ้าและสิ่งอำนวยความสะดวก ทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนลดลงเป็นการใช้ชีวิตส่วนตัวที่บ้านมากกว่าการออกไปพบปะกันภายนอก ส่งผลต่อการขับเคลื่อนงานพัฒนาของอาสาสมัครชุมชน ปัจจุบันผู้ที่ได้รับคัดเลือกเป็นอาสาสมัครชุมชนส่วนหนึ่งไม่ได้มาจากฐานของปฏิสัมพันธ์เชิงเครือข่าย ไม่เป็นที่รู้จักของชุมชนทำให้ไม่ได้รับความไว้วางใจและความร่วมมือจากชุมชน สอดคล้องกับรายงานการประเมินผลโครงการส่งเสริมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเชิงรุก ของ Bureau of the Budget (2013) ที่พบว่า กรุงเทพฯ มีความหลากหลายทางโครงสร้างประชากรที่ส่วนหนึ่งเป็นประชากรแฝง ยากแก่การควบคุม ย้ายเข้า-ออกตลอดเวลา มีความหลากหลายของที่อยู่อาศัย การศึกษา และอาชีพ ทำให้จำนวน อสม. ไม่สอดคล้องกับสัดส่วนของประชากร มักจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเนื่องจากประชาชนบางส่วนไม่ยอมรับทักษะความรู้ของ อสม.

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการวิจัย: การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการปฏิบัติงานพัฒนาของอาสาสมัครชุมชนภายใต้สภาพพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท หากต้องการข้อสรุปว่าบริบทมีผลต่อเรื่องดังกล่าวการวิจัยครั้งต่อไปอาจทำการศึกษาเปรียบเทียบโดยการเลือกศึกษาในพื้นที่เขตชนบทดั้งเดิมและเขตเมืองที่มีความเจริญสูงหรือเลือกทำการศึกษาเชิงลึกเฉพาะกลุ่มอาสาสมัครชุมชนเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เป็นหลัก การทำความเข้าใจเชิงลึกดังกล่าวอาจศึกษาเรื่องแรงจูงใจของอาสาสมัครชุมชน เพื่อฉายภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครชุมชนได้อย่างรอบด้านมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย: ผลวิจัยพบว่า จุดแข็งของอาสาสมัครชุมชนไทยคือ ปฏิบัติงานภายใต้ระบบปฏิสัมพันธ์เชิงเครือข่ายร่วมกับปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง กระบวนการหนุนเสริมปฏิสัมพันธ์ของตัวอาสาสมัครชุมชนสามารถดำเนินการได้ตามแนวทางดังนี้ (1) หมุนเวียนงานเพื่อให้อาสาสมัครชุมชนมีโอกาสเรียนรู้งานพัฒนาร่วมกันกับชุมชนอื่นรอบข้างชุมชนของตนภายในขอบเขตพื้นที่ความรับผิดชอบและเป็นเครือข่ายการพัฒนา (2) ผลักดันการจัดการความรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มอาสาสมัครชุมชนและชุมชน

อย่างเป็นรูปธรรม เป็นการพัฒนาที่มาจากการเรียนรู้ (3) สนับสนุนค่าใช้จ่ายในงานของอาสาสมัครชุมชน คำว่า “ค่าใช้จ่ายสนับสนุน” กับ “ค่าตอบแทนในงาน” มีความแตกต่างกัน งานอาสาสมัครชุมชนแม้ไม่ได้มุ่งหวังค่าตอบแทนแต่ก็ไม่ใช่งานที่ต้องแบกรับค่าใช้จ่ายจากงานสาธารณะ ส่วนราชการควรจัดสรรค่าใช้จ่ายในส่วน of เงินอุดหนุนให้เพียงพอเพื่อให้อาสาสมัครชุมชนสามารถปฏิบัติงานด้วยความสบายใจ และไม่เกิดการเปรียบเทียบกัน

References

- กฤษฎา เพิ่มทันจิตต์. (2536). *ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเกิดเป็นเมือง*. กรุงเทพฯ: ศรีเอทีพีพับลิชชิง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544). *ชุมชนนิยม: ฝ่าวิกฤตชุมชนล่มสลาย*. กรุงเทพฯ: ซัดเซสมิเดีย.
- ชนิษฐา นันทบุตร และคณะ. (2550). *โครงการศึกษาตัวแบบการมีส่วนร่วมในระบบหลักประกันสุขภาพระดับชุมชนระหว่างกองทุนของภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลและกองทุนสุขภาพชุมชนพื้นที่นำร่อง 7 พื้นที่: กรณีกองทุนสุขภาพตำบลบุงคล้า อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ขวลิต สวัสดิ์ผล และคณะ. (2558). *สังคมไทยร่วมสมัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: URAI GRAPHIC.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2557). *เศรษฐกิจภูมิภาค “ศาลายา” แหล่งลงทุนใหม่ ค้าปลีกยึด-จัดสรรพรี 100 โครงการ*. สืบค้น 15 สิงหาคม 2557, จาก http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1408084831.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด พ.ศ.2540-2544*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- เทศบาลตำบลศาลายา. (2557). *ที่ตั้งและติดต่อสำนักงาน*. สืบค้น 25 ธันวาคม 2557, จาก <http://www.salaya.go.th/index.php/ข้อมูลพื้นฐาน/ที่ตั้งสำนักงาน>.
- รัตนะ บัวสนธ์ และคณะ. (2541). *บทบาทของสถาบันหลักและปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านหนองหัวยาง*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิติยา ปิตตังนาโพธิ์. (2555). *โครงการผลกระทบจากการขยายตัวของเมืองมหาวิทยาลัยต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชุมชนโดยรอบ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- สำนักงานเกษตรอำเภอพุทธมณฑล. (2555). *แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม*. นครปฐม: ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลศาลายา.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. (2554). *ทำเนียบอาสาสมัครประเภทต่าง ๆ ของส่วนราชการและเอกชน ประจำปี 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครปฐม. (2553, มกราคม 14-15). การกำหนด FAR กรณีผังเมืองรวมชุมชนพุทธมณฑล จ.นครปฐม. ใน สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครปฐม (ประธาน), *การกำหนด FAR กรณีผังเมืองรวมชุมชนพุทธมณฑล จ.นครปฐม*. การจัดประชุมโดย สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครปฐม, ห้องประชุม 41501 กรมโยธาธิการและผังเมือง.
- สำนักนโยบายและแผน สป. กระทรวงมหาดไทย. (2556). *แผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2556-2561*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผน สป. กระทรวงมหาดไทย.
- สำนักงบประมาณ. (2556). *โครงการส่งเสริมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เชียงรุ๊ก*. กรุงเทพฯ: สำนักงบประมาณ.
- สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สนธยา พลศรี. (2548). *เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา. (2557). *ข้อมูลพื้นฐานสภาพทั่วไป*. สืบค้น 4 มีนาคม 2557, จาก http://obt-salaya.go.th/salaya_general.php.
- Turner, S.P. (1983). Weber on Action, *American Sociological Review*, 48(4): 506-519.
- Hirsch, W. Z. (1973). *Urban Economic Analysis*. New York: McGraw-Hill Book Company.

Translated Thai References

- Buosonte, R. et al. (1998). *The role of the main institutions and the interaction between the factors involved in the transformation of Ban Nong Hua Yang community*. Phitsanulok: Naresuan University. (in Thai)
- Bureau of the Budget. (2013). *Proactive Village Health Volunteer Project*. Bangkok: Bureau of the Budget. (in Thai)

- Charoenwongsak, K. (2001). *Communitarian: Go Through Community-Collapse Crisis*. Bangkok: Success Media. (in Thai)
- Nakhon Pathom Office of Public Works and Town & Country Planning. (2010, January 14-15). FAR determination; A case of Budhamonthon principle city plan. In Nakhon Pathom Office of Public Works and Town & Country Planning (Chair), *FAR determination; A case of Budhamonthon principle city plan*. Organized by Nakhon Pathom Office of Public Works and Town & Country Planning, conference room 41501, Department of Public Works and Town & Country Planning. (in Thai)
- Nantabut, k. et al. (2007). *A participatory model in community health insurance between public funds. Sub-District Administrative Organization and Community Health Fund in 7 Pilot Areas: A Case Study of Bung-Kla Sub-District Health Fund, Lom Sak District, Phetchabun Province*. Khon Kaen: Khon Kaen University. (in Thai)
- Office of Policy and Planning, Ministry of Interior. (2013). *Strategic Planning of the Ministry of Interior 2013-2018*. Bangkok: Office of Permanent Secretary for Interior, Ministry of Interior. (in Thai)
- Office of the National Economics and Social Development Board. (1997). *The 8th Economic and Social Development Plan (1997-2001)*. Bangkok: Office of the National Economics and Social Development Board. (in Thai)
- Office of the National Social Welfare Promotion Commission. (2011). *Lists of various types of volunteers in public and private organizations*. Annual Report 2011. Bangkok: Office of the National Social Welfare Promotion Commission, the Ministry of Social Development and Human Security. (in Thai)
- Phutthamonthon District Agricultural Extension Office. (2012). *Agricultural development plan at district level Salaya Sub-District, Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province*. Nakhon Pathom: Salaya Agricultural Technology Teaching and Service Center. (in Thai)
- Phoemthanchit, K. (1993). *Theories and concepts of urbanization process*. Bangkok: Creative Publishing. (in Thai)
- Pittungnapoo, W. (2012). *Impacts of university towns on land use in surrounding areas: a case study of Naresuan University, Phitsanulok, Thailand*. Phitsanulok: Faculty of Architecture Naresuan University. (in Thai)

- Polsri, S. (2004). *Theories and Principles of Community Development* (5th ed.). Bangkok: Odean Store. (in Thai)
- Polsri, S. (2005). *Learning network in community Development Work* (2nd ed.). Bangkok: Odean Store. (in Thai)
- Prachachat business. (2014). Local economic: "Salaya" New investment area, retail occupy-100 housing estate project. Retrieved August 15, 2014, from http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1408084831 (in Thai)
- Salaya Sub-district Municipality. (2014). Office location and contact. Retrieved December 25, 2014, from <http://www.salaya.go.th/index.php/>. (in Thai)
- Salaya Sub-district Administrative Organization. (2012). *Basic information of the generality*. Retrieved March 4, 2014, from http://obt-salaya.go.th/salaya_general.php. (in Thai)
- Sawatdipol, C. et al. (2015). *Contemporary Thai society* (2nd ed.). Bangkok: Urai Graphic. (in Thai)

คณะผู้เขียน

นายตฤสรณ์ กาญจนวงศ์

ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เลขที่ 1 ม.6 ต.กำแพงแสน
อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม 73140
e-mail: dkanjanawong@gmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ศรีสวนแดง

ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เลขที่ 1 ม.6 ต.กำแพงแสน
อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม 73140
e-mail: satats@ku.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา

ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ชั้น 8 อาคาร พระมิ่งขวัญการศึกษาไทย เลขที่ 254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่
เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
e-mail: drpaw@hotmail.com